

Anna

Sinonimi: /

Sorta po informacijah vzdrževalca Sadike Druzovič izvira iz Slovenskih goric. Glede na njene lastnosti lahko sklepamo, da izvira iz populacije ledenk, ki je bila že v času Avstro-Ogrske razširjena na območju takratne Kranjske in Štajerske. Osnova za razvoj večjega števila sort je bila krhkolistna solata, ki so jo sprva gojili v okolici Ljubljane in je na prelomu 19. v 20. stoletje zaradi velike in čvrste glave, kodrastih listov in dobrega okusa brez grenčine kot Ljubljanska ledenka (in Laibacher Eis) zaslovela v več Evropskih državah. Seme te sorte je postalo predmet trženja in menjave. Iz nje se je tako na avstrijskem štajerskem pred prvo svetovno vojno razvila sorta Grazer Krauthauptel (Bundesministerium Landwirtschaft, Regionen un Tourismus). Ta je po lastnostih zelo podobna sorti Anna, ki je bila v Sortno listo Slovenije vpisana leta 2015 kot vrtičkarska sorta.

Rastline so majhne do srednje velike in oblikujejo majhne do srednje velike, okrogle, zbite in zaprte glave, ki jih obdajajo maloštevilni zunanji listi. Listi so srednje rumenkasto zeleni, na robovih rahlo rdeče obarvani, močno mehurjasti, listni rob je srednje valovit s pogostimi plitvimi zarezi. Tehnološko dozori zgodaj do zelo zgodaj. V cvet uhaja zgodaj do srednje. Seme je svetlo. Od podobne sorte Grazer Krauthauptel 2 (=Laibacher Eis 2, Blonde à bord rouge 2) se razlikuje po tem, da sta rastlina in glava nekoliko manjši ter listni rob nekoliko manj valovit.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje majhne zaprte in zbite glave, je primerna za spomladansko, jesensko in tudi prezimno pridelavo. Ker so rastline majhne, jih lahko sadimo nekoliko bolj gosto (25 do 30 cm med vrstami in v vrsti). Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih srednje hitro uide v cvet. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitreje popada, listni robovi lahko porjavijo. Spomladi jo zato pridelujemo predvsem v zgodnejših terminih, pri pozno spomladanski pridelavi glave pobereemo takoj, ko se zbijejo, ne puščamo jih na polju. V spomladanskem terminu je najzgodnejša med slovenskimi lokalnimi sortami solate. Za jesensko pridelavo ne sadimo prezgodaj, saj sicer rastline uidejo v cvet – v osrednji Slovenji je za jesensko pridelavo na prostem najprimerneje sejati sredi julija in presajati sredi avgusta, tako da lahko pridelek pobiramo v oktobru. Za jesensko pridelavo v tunelu sejemo teden do dva kasneje in pobiramo prav tako v oktobru. Sorta je srednje občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*, v pogojih, ki povzročajo pomanjkanje Ca, je nagnjena k rjavenju roba listov. Največje pridelke doseže spomladi, ko glave tehtajo okoli 600 g. Tudi jeseni so posamezne rastline r. Tako spomladi kot jeseni so tržni pridelki srednje visoki in se gibljejo med 20 in 30 t/ha. Glave tehtajo okoli 400 g. Pozimi v neogrevanih zaščiteni prostorih, kadar zime niso prehude, glave tehtajo okoli 150 g.

Listi so krhki in lomljivi, z glavami ravnajmo nežno. Listi so v glavi razmeroma tesno zloženi, zato je čiščenje srednje enostavno.

Belokriška

Sinonimi: /

Osnova za selekcijo sorte Belokriška, ki je bila v začetku tega tisočletja opravljena na Kmetijskem inštitutu Slovenije, je bilo seme pridobljeno iz Pirana in pod imenom Belokriška leta 1989 shranjeno v Slovenski rastlinski genski banki pri Kmetijskem inštitutu Slovenije. Sorta Belokriška je bila v Sortno listo Slovenije vpisana leta 2015 kot ohranjevalna sorta.

Rastline so srednje do velike in oblikujejo srednje velike, srednje zbite, zaprte glave, listi v glavi se slabo prekrivajo, glavo obdajajo številni listi. Listi so svetlo rumeno zeleni, srednje mehurjasti, brez leska, listni rob je rahlo valovit in s srednje pogostimi zarezi. Tehnološko dozori zgodaj do srednje. V cvet uhaja zgodaj do srednje. Seme je svetlo. Od podobne sorte Marija se razlikuje po tem, da je rastlina manjša, listi so svetleje zeleni, zareze ne listnem robu pogostejše in nekoliko globlje.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje polzaprte glave, je primerna za zgodnje spomladansko in jesensko pridelavo. Na primorskem, od koder izvira, jo lahko pridelujemo tudi kot prezimno solato. Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih hitro uide v cvet. Ob visokih temperaturah listni robovi lahko porjavijo. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitro popada. Spomladi jo zato pridelujemo le v zgodnejših terminih in glave pobereemo takoj, ko se sklenejo, ne puščamo jih na polju. Za jesensko pridelavo ne sadimo prezgodaj, saj sicer rastline uidejo v cvet – v osrednji Slovenji je za jesensko pridelavo na prostem najprimerneje sejati sredi julija in presajati sredi avgusta, tako da lahko pridelek pobiramo v oktobru. Za jesensko pridelavo v tunelu sejemo teden do dva kasneje in pobiramo prav tako v oktobru. Sorta je zelo občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*. Največje pridelke doseže jeseni, ko glave lahko tehtajo okoli 500 g. Pozimi v neogrevanih zaščiteni prostorih, kadar zime niso prehude, glave tehtajo okoli 150 g.

Vzdrževanje oz. pridelava semena sorte Belokriška je razmeroma enostavno. Pomembno je, da setev opravimo zelo zgodaj. Ob pogojih dolgega dne in visokih temperatur rastline razvijejo razvejano cvetno steblo in ob ugodnih vremenskih razmerah obilno semenijo. Odpiranje glavic ni potrebno.

Listi so srednje debeli vendar zelo nežni, krhki in aromatični. Sorta je namenjena predvsem takojšnji porabi, saj zaradi nežnih listov ni primerna za daljše prevoze in večkratno prestavljanje. Ob previdnem spravilu in takojšnjem ohlajanju jo lahko v hladilniku oz. hladilnici hranimo nekaj dni.

Bistra

Sinonimi: /

Sorto sta pri Semenarni Ljubljana ob koncu prejšnjega tisočletja Danica Zmajšek Sušek in Miša Pušenjak odbrali iz populacije, ki so jo pridobili na Kozjanskem. V času selekcije je bila vodena pod oznako SCP 120. V Sortno listo Slovenije je bila prvič vpisana leta 2000. Kasneje (ob vstopu Slovenije v EU) je bila sorta zato, ker ni imela opravljenega preverjanja RIN, iz Sortne liste izbrisana. Po uspešno opravljenem preverjanju je bila leta 2012 ponovno vpisana v Sortno listo Slovenije kot vrličkarska sorta.

Rastline so velike in oblikujejo velike, srednje zbite in slabo zaprte glave, ki jih obdajajo srednje številni zunanji listi. Listi so svetlo zeleni, na robovi rahlo rdeče obarvani, srednje mehurjasti, listni rob je zelo blago valovit in z redkimi zarezi. Tehnološko dozori srednje zgodaj do pozno. V cvet uhaja zgodaj. Seme je svetlo.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje polzaprte glave, je primerna za spomladansko, jesensko in prezimno pridelavo. Dobro prezimi. Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih hitro uide v cvet. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitro popada. Spomladi jo zato pridelujemo le v zgodnejših terminih in glave poberemo takoj, ko se sklenejo, ne puščamo jih na polju. Za jesensko pridelavo ne sadimo prezgodaj, saj sicer rastline uidejo v cvet. Za prezimno pridelavo je, ker vremena ne moremo predvideti, potrebno opraviti 2 do 3 setve v tedenskih ali deset dnevnikih razmikih - začnemo v začetku septembra. Solata najbolje prezimi, ko ima pet listov, v topli jeseni bodo prvi termini prezgodnji, če je jesen hladna, pa so pri poznih setvah rastline ob vstopu v zimo premajhne. Rastline velike, zato jih spomladi sadimo na večje razdalje, priporočamo 35-40 x 35-40 cm. Kadar so rastline velike, se rade prevračajo. Ob pregostem sajenju v jesenskih in zimskih terminih spodnje liste rada napade siva plesen *Botrytis* sp.. Sorta je srednje občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae* in v pogojih, ki povzročajo pomanjkanje Ca, nekoliko nagnjena k rjavenju roba listov. Največje pridelke doseže zgodaj spomladi, ko glave lahko tehtajo okoli 500 g. Tudi jeseni so posamezne rastline razmeroma velike in razvijejo glave težke do 500 g, vendar pa so zaradi večjega deleža nedozorelih rastlin in večjega števila odpadnih listov pridelki jeseni nižji kot spomladi. Pozimi v neogrevanih zaščitenih prostorih, kadar zime niso prehude, glave tehtajo okoli 200 g. Listi so krhki in lomljivi, z glavami ravnajmo nežno. Listi se lepo ločijo, zato je čiščenje enostavno.

Dalmatinska ledenka

Sinonimi: /

V publikaciji Tradicijske sorte i pasmine Dalmacije (R. Ozimec in sod., 2015) je zapisano, da populacije, iz katerih je nastala Dalmatinska ledenka, najverjetneje izhajajo iz Italije. Iz teh populacij so odbirali tipe, ki so pri poletni pridelavi kasneje uhajali v cvet. V katalogu za srbsko tržišče leta 1941 Dalmatinsko ledenko že ponuja Sever & komp. Priporočali so jo za poletno pridelavo, v publikaciji Priporočene sorte poljščin in vrtnin jo je npr. S. Avšič (1966) opisala takole: »*Pozna poletna sorta, bolj groba in manj zahtevna kot ljubljanska ledenka. Primerna predvsem za Dalmacijo. Vročino dobro prenese, ne gre rada v cvet. Za transport odlična.*«. Sredi 20. stoletja je bila Dalmatinska ledenka na območju takratne skupne države Jugoslavije pomembna tržna sorta, kar lahko sklepamo iz tega, da je naštetja in opisana v Priročniku o kvaliteti prehranskih proizvodov iz leta 1965 (Ljubisavljević M., 1965). V Sortno listo Jugoslavije, v takratni Seznam domačih in udomačenih sort je bila vpisana že ob sami vzpostavitvi le-te leta 1967. Kasneje (ob vstopu Slovenije v EU) je bila sorta zato, ker ni imela opravljenega preverjanja RIN, iz Sortne liste izbrisana. Po uspešno opravljenem preverjanju je bila leta 2011 ponovno vpisana v Sortno listo Slovenije kot vrtničarska sorta. Iz te sorte je bila odbrana sorta Posavka.

Rastline so velike in oblikujejo srednje velike, visoko okrogle, mehke in odprte glave, ki jih obdajajo številni zunanji listi. Listi so temno zeleni, na robovi rahlo rdeče obarvani, šibko do srednje mehurjasti, listni rob je blago valovit in s srednje pogostimi zelo plitvimi zarezi, rebra so močna. Tehnološko dozori pozno. V cvet uhaja srednje do zgodaj. Seme je svetlo. Od podobne sorte Posavka se razlikuje po tem, da ima odprto glavo (pri Posavki je zaprta), okrogle liste (pri Posavki so sploščeno okrogli) in šibkejše obarvanje z antociani.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje polodprte ali odprte glave, je primerna predvsem za spomladansko pridelavo, lahko jo pridelujemo tudi pozno jeseni. Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih hitro uide v cvet. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitro popada. Spomladi jo zato pridelujemo le v zgodnejših terminih in glave pobereemo takoj, ko se sklenejo, ne puščamo jih na polju. Za jesensko pridelavo ni primerna, saj rastline ob običajnih terminih pogosto uidejo v cvet. Rastline velike, zato jih spomladi sadimo na večje razdalje, priporočamo 35-40 x 35-40 cm. Sorta je občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*. Največje pridelke doseže spomladi, ko glave lahko tehtajo tudi 700 g.

Listi v glavi niso tesno zloženi, zato je čiščenje enostavno. Sorta je aromatična.

Leda

Sinonimi: /

Sorto sta iz sorte Ljubljanska ledenka z odbiro rastlin, ki so kasneje uhajale v cvet, pri Semenarni Ljubljana odbrali Danica Zmajšek Sušek in Miša Pušenjak. V Sortno listo Slovenije je bila prvič vpisana leta 1996, preverjanje RIN pa je zaključila 1997.

Rastline so srednje velike do velike, oblikujejo velike, srednje čvrste, zaprte glave v katerih se listi močno prekrivajo, glavo obdajajo maloštevilni zunanji listi. Listi so svetlo zeleni, močno mehurjasti, listni rob je močno valovit s gostimi plitvimi zarezi. Tehnološko dozori zgodaj do srednje. V cvet uhaja srednje do zgodaj. Seme je svetlo. Od podobne sorte Ljubljanska ledenka, se razlikuje po tem, da bolje zapira glave, zareze na listnem robu so manj goste.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje lepe zaprte glave, je primerna za spomladansko in tudi jesensko pridelavo. Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih hitro uide v cvet. V kasnejših spomladanskih terminih glave pobereмо takoj, ko se sklenejo, ne puščamo jih na polju. Za jesensko pridelavo ne sadimo prezgodaj, saj sicer rastline uidejo v cvet – v osrednji Slovenji je za jesensko pridelavo na prostem najprimerneje sejati sredi julija in presajati sredi avgusta, tako da lahko pridelek pobiramo v oktobru. Za jesensko pridelavo v tunelu sejemo teden do dva kasneje in pobiramo prav tako v oktobru. Sorta je srednje občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*. Največje pridelke doseže zgodaj spomladi, ko glave tehtajo okoli 500 g. Tudi jeseni so posamezne rastline razmeroma velike in razvijejo glave težke do 500 g, vendar pa so zaradi večjega deleža nedozorelih rastlin in večjega števila odpadnih listov pridelki jeseni veliko nižji kot spomladi.

Na videz sicer grobi listi so krhki in lomljivi. Sočna in aromatična.

Ljubljanska ledenka

Sinonimi: /

Ljubljansko ledeno solato so v Ljubljani in okolici pridelovali že v 19. stoletju. Izvor imena je slikovito opisan v prispevku R. Justina v prilogi Vrtnar časopisa Kmetovalec leta 1893: »Zaradi sočnega in okusnega perja koje se nekako pod zobmi drobi, dobila je ta vrsta ime 'ledena salata'«. Konec 19. stoletja je postala znana tudi širše, saj so njeno seme začeli ponujati trgovci semenom, tudi izven meja Slovenije. V prilogi Vrtnar časopisa Kmetovalec lahko v 7. številki leta 1893 preberemo: »Dunajske tvrdke jo vse ponujajo v svojih cenikih.«. Tega leta in tudi kasneje je bila kot novost z imenom Laibacher Eissalat tudi v ponudbi nemškega trgovca s semeni Haage&Schmidt. V svojih katalogih jo v obdobju med leti 1934 in 1941 pri »krhkih vrstah ali ledenkah« solate ponuja tudi Sever & komp. Med obema vojnama so seme Ljubljanske ledenke slovenskim izseljencem v Ameriki ponujali tudi tamkajšnji trgovci s semenom (npr. oglas podjetja Steve Mohorko Co. v časopisu Jugoslovenski obzor, maj 1938). Sorta je, kadar je govor o solati, omenjena praktično v vseh strokovnih virih in poljudnih prispevkih v slovenskem jeziku vsaj od konca 19. stoletja dalje. V glavnem jo priporočajo kot pozno spomladansko ali poletno, občasno tudi jesensko krhkolistno solato (npr. M. Humek, 1931; C. Jeglič, 1941; J. Štrekelj, 1947). Večkrat je omenjeno tudi, da je pridelava semena Ljubljanske ledenke v Sloveniji preskromna da bi pokrila potrebe domačega trga in da se seme uvaža (npr. A. L. v časopisu Slovenec leta 1928; F. Vardjan, 1941). Viri v slovenščini do leta 1966 pri opisu Ljubljanske ledenke ne omenjajo rdečega listnega roba, ko to lastnost prvič omeni S. Avšič v Opisu

priporočenih sort poljščin in vrtnin. Tudi v opisih sorte v slovenščini po letu 1980 rdeč listni rob ni omenjen. Zanimivo pa je, da to lastnost redno omenjajo nemški viri. Predvidevamo lahko, da so bili v populaciji prisotni različni tipi, na kar nakazuje tudi zapis v prispevku Krakovčanke so zelenjadarice po stroki, objavljenem v časopisu Slovenski dom leta 1942: »Razlikujejo tri oblike »krhljike«: rumeno, zeleno in poškropljeno.«. Selekcija pri nas je bila očitno usmerjena v tipe brez rdečega roba, drugod pa v tipe z rdečim robom, ki pa so verjetno tudi kasneje preko trgovanja s semenom prihajali tudi na naš trg. V Sortno listo Jugoslavije, v takratni Seznam domačih in udomačenih sort, je bila vpisana že ob sami vzpostavitvi le-te leta 1967. Kasneje (ob vstopu Slovenije v EU) je bila sorta zato, ker ni imela opravljenega preverjanja RIN, iz Sortne liste izbrisana. Izkazalo se je, da je bilo vzdrževanje te sorte v Sloveniji opuščeno. Pri Kmetijskem inštitutu Slovenije je tako v začetku tega tisočletja stekel projekt obuditve sorte Ljubljanska ledenka. Osnova za končno odbiro je bilo seme pridobljeno iz Talčjega vrha in pod imenom Ameriška leta 1992 shranjeno v Slovenski rastlinski genski banki pri Kmetijskem inštitutu Slovenije. Po uspešno opravljenem preverjanju RIN je bila sorta leta 2015 ponovno vpisana v Sortno listo Slovenije.

V starejših virih v slovenščini to sorto imenujejo tudi Ljubljanska ledena, Ljubljanska ajserca...

Rastline so srednje velike do velike, oblikujejo srednje velike, srednje čvrste, zaprte ali polzaprte glave v katerih se listi močno prekrivajo, glavo obdajajo srednje številni zunanji listi. Listi so svetlo do srednje zeleni brez rdečega obarvanja, močno mehurjasti, listni rob je močno valovit s gostimi plitvimi zarezi. Tehnološko dozori srednje zgodaj. V cvet uhaja srednje do zgodaj. Seme je svetlo. Od podobne sorte Leda, se razlikuje po tem, da nekoliko slabše zapira glave, zareze na listnem robu so pogostejše.

Sorta krhkolistne solate s svetleče rumeno zelenimi listi brez rdečega listnega roba, ki oblikuje zaprte oz., ob višjih temperaturah, odprte glave, je primerna predvsem za spomladansko, lahko tudi jesensko pridelavo. Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih hitro uide v cvet. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitro popada. Spomladi jo zato pridelujemo le v zgodnejših terminih in glave pobereмо takoj, ko se sklenejo, ne puščamo jih na polju. Za jesensko pridelavo ne sadimo prezgodaj, saj sicer rastline uidejo v cvet – v osrednji Sloveniji je za jesensko pridelavo na prostem najprimerneje sejati sredi julija in presajati sredi avgusta, tako da lahko pridelek pobiramo v oktobru. Za jesensko pridelavo v tunelu sejemo teden do dva kasneje in pobiramo prav tako v oktobru. Sorta je zelo občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*. Na njivi je slabo obstojna. Največje pridelke doseže zgodaj spomladi, ko glave tehtajo okoli 400 g. Tudi jeseni posamezne rastline razvijejo glave težke do 400 g, vendar pa so zaradi večjega deleža nedozorelih rastlin in večjega števila odpadnih listov pridelki jeseni nižji kot spomladi.

Pri pridelavi semena je pomembno, da rastline po tehnološki zrelosti ohranimo zdrave – ob mokrih pomladih semenice rade propadejo. Odpiranje glav ni potrebno.

Listi so zelo krhki in lomljivi, zato z glavami ravnajmo nežno. Listi v glavi niso zloženi tesno en ob drugem, zato sta čiščenje in priprava solate enostavna. Sočna in aromatična.

Majska kraljica

Sinonimi: /

Sorta mehkolistne glavnote solate Maikönig (pri nas so ime prevajali kot Majska kraljica), ki naj bi jo vzgajili pri nemškem družinskem semenarskem podjetju Mette, se je v katalogih nemških semenarskih hiš pojavila v prvih letih 20. stoletja (PGRDEU). Hitro se je razširila po Evropi, pri nas je v pridelavi že od začetka prejšnjega stoletja. Za zgodno spomladansko pridelavo jo priporoča praktično vsa v slovenščini izdana strokovna literatura v prejšnjem stoletju (npr. A. Skulj, 1928; M. Humeck, 1931; J. Štrekelj, 1947). V svojih katalogih jo v obdobju med leti 1934 in 1941 pri »mehkih vrstah« solate ponuja tudi Sever & komp. S. Avšič jo je v knjigi Opis priporočenih sort poljščin in vrtnin (1966) predstavila takole: *»Srednje zgodnja mehkolistna sorta, prenese tudi nekoliko manj ugodne razmere. Primerna za zgodnje pridelovanje na prostem. Da velik in kakovosten pridelek. Pridelujemo jo tudi za jesensko rabo.«*. Sredi 20. stoletja je bila Majska kraljica na območju takratne skupne države Jugoslavije zelo pomembna tržna sorta, kar lahko sklepamo iz tega, da je v Priročniku o kvaliteti prehrambnih proizvodov iz leta 1965 (Ljubisavljević M., 1965) opisana kot najbolj znana sorta na našem trgu. V Sortno listo Jugoslavije, v takratni Seznam domačih in udomačenih sort je bila kot Majska kraljica vpisana že ob sami vzpostavitvi le-te leta 1967. Kasneje (ob vstopu Slovenije v EU) je bila zato, ker selekcija, ki so jo vzdrževali pri Semenarni Ljubljana, ni imela opravljenega preverjanja RIN, iz Sortne liste izbrisana. Ob preverjanju skladnosti s selekcijami sorte Meikoningin (=Kral maje, Regina di

Maggio, May King ...), ki jih vzdržujejo v drugih evropskih državah, se je izkazalo, da se selekcija, ki jo vzdržujejo pri Semenarni Ljubljana, od le-teh razlikuje, zato je bila leta 2016 Majska kraljica po uspešno opravljenem preverjanju vpisana kot drugačna vrtičkarska sorta.

V starejših virih v slovenščini to sorto imenujejo tudi Kraljica majnika, Majniška kraljica, Majniška kraljeva, Majnikova kraljica...

Rastline so srednje velike, oblikujejo srednje velike, okrogle in srednje zbite do zbite glave, v glavi se srednje globoko, so tesno zloženi, zunanji bolj svetlo rumeno zeleni, v sredini pa povsem rumeni. Glavo obdajajo maloštevilni srednje veliki zunanji listi, ki so rumenkasto zeleni, po robovih rahlo rdečkasti in srednje mehurjasti, rob listov je rahlo valovit z redkimi zelo plitvimi zarezi. Tehnološko dozori zgodaj do srednje. V cvet uhaja zgodaj do srednje. Seme je svetlo. Od podobne sorte Kral maje (=May King, Meikonigin, Regina di Maggio...) se razlikuje po tem, da so rastline večje, oblikujejo večje glave nekoliko kasneje tehnološko dozori in kasneje uhajajo v cvet.

Sorta mehkolistne solate, ki jo tudi danes pridelujemo predvsem zgodaj spomladi. Dozoreva zgodaj do srednje zgodaj. Pri zgodnji spomladanski pridelavi zbite glave tehtajo okoli 250 g. Pri višjih temperaturah in dolgih dnevih rastline hitro uidejo v cvet še preden oblikujejo glavo. Sorta je občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*.

Listi so mehki in elastični, sočni in nežnega osvežujočega okusa. Listi so v glavi razmeroma tesno zloženi, zato je čiščenje srednje enostavno.

Marija

Sinonimi: /

Sorto sta Jože in Marinka Osvald odbrala iz populacije krhkolistne prezimne solate, ki so jo včasih pridelovali na Goriškem. Iz iste populacije je bila kasneje odbrana tudi sorta Šempeterka. Pridelavo zimske solate na Goriškem omenja Rihard Dolenc v Primorskem gospodarju leta 1905: *»Na Goriškem se pridelujejo že nekatere zelenjadarske ali kuhinjske rastline v veliki meri kar na njivah. Te so osobito špargelj, zgodnji krompir, zimska solata, grah, brokoli, navadne verzote. Poslednje štiri rastline ostanejo kar čez zimo na njivah, iz katerih se razun graha že pozimi pobirajo ter prodajajo.«*. Nekaj več o pridelavi zimske solate na Goriškem je v istem časopisu leta 1909 napisal navedeni avtor: *»Za pridelovanje zimske solate se priporočajo naslednje vrste: Velika, zlatorumena trdoglavka, velika rujava trdoglavka in maslena glava, svitlo zelena.«*. Leta 1911 je bil v tem časopisu objavljen tudi nasvet *»Kako se dobi od zimske solate dobro solatno seme«*. Podrobnejših opisov sorte/populacije, ki so jo pridelovali, ni zaslediti. V času selekcije in preverjanj ob vpisu je bila sorta Marija vodena pod oznako Mariza. V Sortno listo Slovenije je bila vpisana leta 1996, preverjanje RIN je sorta uspešno opravila leto kasneje.

Rastline so velike, oblikujejo velike, okrogle in mehke glave, v glavi se listi skoraj ne prekrivajo. Glavo obdajajo številni veliki zunanji listi, ki so svetlo zeleni, močno mehurjasti, rob listov je srednje valovit z redkimi zelo plitvimi zarezi. Tehnološko dozori zgodaj do srednje. V cvet uhaja zgodaj do zelo zgodaj. Seme je svetlo. Od podobne sorte Šempeterka se razlikuje po tem, da so listi svetleje zeleni in da nekoliko prej uhaja v cvet. Od podobne sorte Belokriška pa se razlikuje po tem, da je rastlina večja, listi so temneje zeleni, zareze ne listnem robu redkejše in plitvejše.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje odprte glave, je primerna za zgodnje spomladansko pridelavo. Ob višjih temperaturah in dolгих dnevih hitro uide v cvet. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitro popada. Spomladi jo zato pridelujemo le v zgodnejših terminih in rastline poberemo takoj, ko se sredina sklene, ne puščamo jih na polju. Pri običajnih terminih setve za jesensko pridelavo uide v cvet. Sorta je zelo občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*. Spomladi glava tehta okoli 500 g.

Listi so krhki in lomljivi, z glavami ravnajmo nežno. Listi se lepo ločijo, zato je čiščenje enostavno.

Posavka

Sinonimi: /

Sorto so z odbiro iz sorte Dalmatinska ledenka konec 70-ih let prejšnjega stoletja vzgojili na Agronomski fakulteti Univerze v Zagrebu (takrat Fakultet poljoprivrednih znanosti). Odbrali so rastline, ki so dobro prezimile. V Sortno listo Jugoslavije, v takratni Seznam novo vzgojenih sort, je bila vpisana leta 1984. Kasneje (ob vstopu Slovenije v EU) je bila sorta zato, ker ni imela opravljenega preverjanja RIN, iz Sortne liste izbrisana. Po uspešno opravljenem preverjanju je bila leta 2011 ponovno vpisana kot vrtničarska sorta.

Rastline so velike, oblikujejo velike, visoko okrogle in mehke glave, v glavi se listi šibko prekrivajo. Glavo obdajajo številni veliki zunanji listi, ki so temno zeleni in ob listnem robu rahlo rdeče obarvani, šibko do srednje mehurjasti, rob listov je rahlo valovit z redkimi zelo plitvimi zarezami. Tehnološko dozori srednje pozno. V cvet uhaja srednje do zgodaj. Seme je svetlo. Od podobne sorte Dalmatinska ledenka se razlikuje po tem, da bolje zapira glave, list je sploščeno okrogel in ne okrogel, intenzivnost rdeče obarvanosti roba pa nekoliko večja.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje polzaprte oz., ob višjih temperaturah, odprte glave, je primerna za spomladansko, pa tudi pozno jesensko in prezimno pridelavo. Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih hitro uide v cvet. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitro popada. Spomladi jo zato pridelujemo le v zgodnejših terminih in glave pobereмо takoj, ko se sklenejo, ne puščamo jih na polju. Za jesensko pridelavo ne sadimo prezgodaj, saj sicer rastline uidejo v cvet – v osrednji Slovenji je za jesensko pridelavo na prostem najprimerneje sejati sredi julija in presajati sredi avgusta, tako da lahko pridelek pobiramo v oktobru. Za jesensko pridelavo v tunelu sejemo teden do dva kasneje in pobiramo prav tako v oktobru. Rastline velike, zato jih spomladi sadimo na večje razdalje, priporočamo 35-40 x 35-40 cm. Sorta je zelo občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*. Največje pridelke doseže zgodaj spomladi, ko glave lahko tehtajo okoli 600 g. Pozimi v neogrevanih zaščiteneih prostorih, kadar zime niso prehude, glave tehtajo okoli 200 g.

Listi v glavi niso zloženi tesno en ob drugem, zato sta čiščenje in priprava solate enostavna. Zelo aromatična.

Šempeterka

Sinonimi: /

Sorto sta Jože in Marinka Osvald odbrala iz populacije krhkolistne prezimne solate, ki so jo včasih pridelovali na Goriškem. Iz iste populacije je bila pred sorto Šempeterka odbrana tudi sorta Marija pri opisu katere je zbranih tudi več o zapisih, ki se nanašajo na pridelovanje zimske solate na Goriškem. V Sortno listo Slovenije je bila vpisana leta 2015 kot vrtničarska sorta.

Rastline so velike, oblikujejo velike, visoko okrogle, odprte in mehke glave, v glavi se listi ne prekrivajo. Glavo obdajajo številni veliki zunanji listi, ki so srednje do temno zeleni, srednje mehurjasti, rob listov je rahlo valovit z redkimi do zelo redkimi plitvimi do zelo plitvimi zarezi. Tehnološko dozori srednje zgodaj. V cvet uhaja zgodaj. Seme je svetlo. Od podobne sorte Marija se razlikuje po tem, da so listi temneje zeleni in da nekoliko kasneje uhaja v cvet. Od podobne sorte Belokriška se prav tako razlikuje po temnejši barvi listov ter po maj pogostih zarezah ne listnem robu. Sorta ni povsem izenačena, prisotne so tudi rastline rahlim rdečim obarvanjem listnega roba.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje velike odprte glave, je primerna za spomladansko pridelavo, v območjih z milejšo zimo pa tudi za prezimno pridelavo. Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih zelo hitro uide v cvet. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitro popada. Spomladi zato glave pobereemo takoj, ko se sklenejo, ne puščamo jih na polju. Pri običajnih terminih setve za jesensko pridelavo pogosto uide v cvet. Rastline so velike, zato jih spomladi sadimo na večje razdalje, priporočamo 35-40 x 35-40 cm. Sorta je zelo občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*. Največje pridelke doseže zgodaj spomladi, ko glave lahko tehtajo okoli 600 g. Pozimi v neogrevanih zaščitnih prostorih, kadar zime niso prehude, glave tehtajo okoli 200 g.

Tolminka

Sinonimi: /

Osnova za selekcijo sorte Tolminka, ki je bila v začetku tega tisočletja opravljena na Kmetijskem inštitutu Slovenije, je bilo seme pridobljeno iz Tolmina in pod imenom Jesenska solata leta 1990 shranjeno v Slovenski rastlinski genski banki pri Kmetijskem inštitutu Slovenije. V Sortno listo Slovenije je bila vpisana leta 2020.

Rastline so srednje velike do velike in oblikujejo velike, srednje zbite, okrogle in dobro zaprte srednje zbite glave, v glavi se listi srednje prekrivajo. Glave obdajajo srednje številni pokončno rastoči zunanji listi, ki so svetlo zeleni in na robu rahlo rdeče obarvani, srednje mehurjasti, rob listov je rahlo valovit s pogostimi globokimi zarezami. Tehnološko dozori srednje do pozno. V cvet uhaja pozno. Seme je svetlo.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje zaprte glave, je primerna za spomladansko in jesensko pridelavo. Ob visokih temperaturah glave v notranjosti popadajo, zato s pobiranjem ne smemo odlašati, glave pobereemo, ko so na otip srednje zbite. Za jesensko pridelavo ne sadimo prezgodaj. Rastline so velike, zato jih spomladi sadimo na večje razdalje, priporočamo 35-40 x 35-40 cm. Ob pregostem sajenju v jesenskih terminih spodnje liste rada napade siva plesen *Botrytis* sp.. Sorta je manj občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*, v pogojih, ki povzročajo pomanjkanje Ca, je nekoliko nagnjena k rjavenju roba listov. Pridelki so visoki tako spomladi kot jeseni, glave v obeh terminih lahko tehtajo med 600 in 800 g.

Vzdrževanje oz. pridelava semena sorte Tolminka je razmeroma enostavno. Pomembno je, da setev opravimo zelo zgodaj. Ob pogojih dolgega dne in visokih temperatur rastline razvijejo cvetno steblo in ob ugodnih vremenskih razmerah srednje obilno semenijo. Priporočamo odpiranje glavic, saj sicer cvetno steblo v notranjosti glave rado propade.

Listi so krhki in lomljivi, zato z rastlinami rokujemo previdno. V zabožke jih ne zlagamo pregosto. Priporočamo tudi, da so ob zlaganju v zaboje glave obrnjene navzgor. V hladnem in vlažnem skladišču se dobro do srednje dobro ohrani. Listi v glavi so razmeroma tesno zloženi in svetli, zunanji nežno zeleni, notranji blede rumeni.

Trnovka ledenka

Sinonimi: /

Sorta je bila odbrana iz populacije, ki so jo za svoje potrebe vzdrževali pri Pustovrhovih v Skaručni. Po svojih lastnostih ustreza krhkolistnim solatam (ledenkam), katerih pridelovanje je bilo v 20. stoletju zelo razširjeno na območju Ljubljane. V Sortno listo Slovenije je bila vpisana leta 2015 kot vrtničarska sorta.

Rastline so majhne do srednje velike in oblikujejo majhne, visoko okrogle, srednje zbite in zaprte glave, ki jih obdajajo številni zunanji listi. Listi so svetlo do srednje zeleni, na robovih rahlo rdeče obarvani, rahlo mehurjasti, listni rob je rahlo valovit s srednje pogostimi plitvimi zarezi. Tehnološko dozori zgodaj. V cvet uhaja zgodaj do srednje. Seme je svetlo. Od podobne sorte Anna se razlikuje po tem, da je glava nekoliko manjša in visoko okrogla (pri Sorti Anna je okrogla), mehurjavost lista je veliko šibkejša, tudi listni rob je manj valovit.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje polzaprte glave, je primerna za spomladansko in jesensko pridelavo. Za jesensko pridelavo ne sadimo prezgodaj, saj sicer rastline uidejo v cvet – v osrednji Slovenji je za jesensko pridelavo na prostem najprimerneje sejati sredi julija in presajati sredi avgusta, tako da lahko pridelek pobiramo v oktobru. Za jesensko pridelavo v tunelu sejemo teden do dva kasneje in pobiramo prav tako v oktobru. Sorta je manj občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*, v pogojih, ki povzročajo pomanjkanje Ca, je nekoliko nagnjena k rjavenju roba listov. Največje pridelke doseže spomladi, ko glave tehtajo okoli 600 g. Tudi jeseni so posamezne rastline razmeroma velike in razvijejo glave težke do 500 g, vendar pa so zaradi večjega deleža nedozorelih rastlin in večjega števila odpadnih listov pridelki jeseni nižji kot spomladi.

Listi so krhki in lomljivi, zato z rastlinami rokujejo previdno. V hladnem in vlažnem skladišču se srednje dobro ohrani. Listi v glavi so razmeroma tesno zloženi in svetli, zunanji nežno zeleni, notranji blede rumeni in sladkasti. Aromatična.

Unicum

Sinonimi: /

Rastline so velike, oblikujejo velike, ovalne, odprte in mehke glave, v glavi se listi ne prekrivajo. Glavo obdajajo številni veliki pokončno rastoči zunanji listi, ki so svetlo rumeno zeleni z rdečimi lisami po celi površini in rahlo rdeče obarvanim robom, rahlo mehurjasti, rob listov je srednje valovit s srednje pogostimi plitvimi zarezi, listna rebra niso močna. Tehnološko dozori srednje zgodaj do zgodaj. V cvet uhaja zgodaj do srednje. Seme je svetlo. Od podobne sorte Vegorka se razlikuje po tem, da so listi nekoliko temneje zeleni z nekoliko šibkejšim rdečim obarvanjem roba lista in da nekoliko prej uhaja v cvet. Sorta ni povsem izenačena, prisotne so posamezne rastline z ozkimi pokončno rastočimi listi, ki ne oblikujejo glave.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje polodprte oz., ob višjih temperaturah, odprte glave, je primerna predvsem za spomladansko pridelavo. Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih hitro uide v cvet. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitro popada. Spomladi jo zato pridelujemo le v zgodnejših terminih in glave poberemo takoj, ko se sklenejo, ne puščamo jih na polju. Pri običajnih terminih setve za jesensko pridelavo pogosto uide v cvet. Rastline so razmeroma odporne na nizke temperature, vendar ob običajnih zimah na prostem slabo prezimijo. Lahko pa to sorto v pozno jesenskem terminu gojimo v neogrevanih zaščitenih prostorih. Rastline velike, zato jih spomladi sadimo na večje razdalje, priporočamo 35-40 x 35-40 cm. Sorta je dokaj občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*. Spomladi glave tehtajo okoli 600 g. Pozimi v neogrevanih zaščitenih prostorih, kadar zime niso prehude, glave tehtajo okoli 200 g.

Listi so krhki in hitro ovenijo, zato z glavami od njive do domače kuhinje ravnajmo nežno in solato shranjujmo v hladnih in vlažnih pogojih. Ker se listi lepo ločijo od glave, je čiščenje enostavno.

Vegorka

Sinonimi: /

Sorto so z odbiro iz sorte Unicum konec 70-ih let prejšnjega stoletja vzgojili na Agronomski fakulteti Univerze v Zagrebu (takrat Fakultet poljoprivrednih znanosti). Odbrali so rastline, ki so dobro prezimile. V Sortno listo Jugoslavije, v takratni Seznam novo vzgojenih sort, je bila vpisana leta 1984. Kasneje (ob vstopu Slovenije v EU) je bila sorta zato, ker ni imela opravljenega preverjanja RIN, iz Sortne liste izbrisana. Po uspešno opravljenem preverjanju je bila leta 2008 ponovno vpisana kot ohranjevalna in nato leta 2011 kot vrtičkarska sorta.

Rastline so velike, oblikujejo velike, okrogle, mehke glave, v glavi se listi srednje prekrivajo. Glavo obdajajo številni veliki zunanji listi, ki so svetlo do srednje rumeno zeleni z rdečimi lisami po celi površini in rahlo rdeče obarvanim robom, srednje mehurjasti, rob listov je srednje valovit s pogostimi plitvimi zarezi. Tehnološko dozori srednje zgodaj. V cvet uhaja srednje do pozno. Seme je svetlo. Od podobne sorte Unicum se razlikuje po tem, da so listi svetleje zeleni z nekoliko intenzivnejšim rdečim obarvanjem roba lista in da nekoliko kasneje uhaja v cvet.

Sorta krhkolistne solate, ki oblikuje polzaprte oz., ob višjih temperaturah, odprte glave, je primerna za spomladansko in prezimno pridelavo. Ob višjih temperaturah in dolgih dnevih hitro uide v cvet. Tudi sicer ob visokih temperaturah hitro popada. Spomladi jo zato pridelujemo le v zgodnejših terminih in glave pobereemo takoj, ko se sklenejo, ne puščamo jih na polju. Pri običajnih terminih setve za jesensko pridelavo pogosto uide v cvet. Pri prezimni pridelavi je priporočljivo zaščititi. Rastline so velike, zato jih spomladi sadimo na večje razdalje, priporočamo 35-40 x 35-40 cm. Ob pregostem sajenju v jesenskih in zimskih terminih spodnje liste rada napade siva plesen *Botrytis* sp.. Sorta je dokaj občutljiva za solatno plesen *Bremia lactucae*, v pogojih, ki povzročajo pomanjkanje Ca, je nekoliko nagnjena k rjavenju roba listov. Kadar so rastline velike, se rade prevračajo. Največje pridelke doseže spomladi, ko glave tehtajo okoli 600 g. Pozimi v neogrevanih zaščitanih prostorih, kadar zime niso prehude, glave tehtajo okoli 150 g.

Listi so krhki in hitro ovenijo, zato z glavami od njive do domače kuhinje ravnajmo nežno in solato shranjujmo v hladnih in vlažnih pogojih. Ker se listi lepo ločijo od glave, je čiščenje enostavno.

